

oo
f

145.

DISSERTATIO INAUGURALIS,
DE
**PACTIS FUTU-
RORUM SPONSA-
LIORUM,**

Von
Sa = Wort /

QUAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. &c. &c.

Ex decreto & auctoritate Illustris Jctorum ordinis,
PRAESIDE,

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
POTENTISSIMI BORUSSIAE REGIS CONSILIARIO INTIMO,
UNIVERSITATIS FRIDERICIANAE DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMA-
RIO, ET FACULTATIS JURIDICAE ORDINARIO,
PRO GRADU DOCTORALI,

Summisque in utroque jure honoribus, ac privilegiis more Majorum
legitime consequendis,

IN AUDITORIO MAIORI,
ad D. 6. Jun. Anno M. DCCXII. horis ante & pomeridianis,
publico Eruditorum Examine submittit,

JOHANNES EMANUEL Greiff /
SERVESTA-ANHALTINUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis JOH. GRUNERI, Academ. Typogr.

(XXV.)

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

PACTIS RUTU-

RORUM SPONSA-

LIORUM

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

DN. FRIDERICO WILHELMO

PRINCIPIS BORUSSIAE MARCHIONI

PRaeside

DR. CHRISTIANO THOMASIO

POTENTISSIMI BORUSSIAE REGIS CONSILII PRaeside

PRO GRADU DOCTORALII

JOHANNES EMANUEL SWIFF

Typ. JOH. GRUENEL, Academ. Typogr.

(1771)

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
PACTIS FUTURORUM SPON-
SALIORUM

von

Ja = Worte.

SUMMARIA.

Doctrina juris matrimonialis maxime confusa & intricata
§ I. Inspecie doctrina de differentia tractatum nuptia-
lium, sponsaliorum, & ipsarum nuptiarum §. II. Maxime
vero Doctrina de tractatibus nuptialibus eorumque pru-
dentia §. III. Ut & inspecie de tractatibus per pacta futu-
rorum sponsaliorum, das JaWort. §. IV. Homonymia
des JaWorts. §. V. Historia morum Germaniae in con-
trahendis nuptiis. §. VI. Definitio pactorum de sponsalibus
des JaWorts. §. VII. Differentia pactorum nostrorum
a sponsalibus §. VIII. Non firmiter presumptio pro meris tra-
ctatibus, quam ex pactis nostris, aus dem JaWort. §.
IX. In dubio etiam presumendum esse magis pro talibus
pactis, quam pro sponsalibus striete dictis §. X. Dissidentes
niti doctrinis Canonistarum evidenter falsis. §. XI. Ex sola
annu.

A

annulorum datione & acceptione non praesumendum esse pro sponsalibus. §. XII. Effectus pactorum nostrorum, libertas poenitendi sine expositione rationis §. XIII. Quid juris intuitu arrharum datarum. §. XIV. Rumpentes tractatus sponsalities nulli poena civili subjacent. §. XV. Nisi legibus civilibus antea aliud cautum sit, ob ordinem & decorum in causis matrimonialibus observandum. §. XVI. Sponsus durantibus tractatibus sponsam stuprans ad eam ducendam iuste cogitur. §. XVII. Origo poenitentiae tractatibus sponsaliorum in foris nostris adempta. §. XVIII. non petenda ex Jure Justiniano. §. XIX. Neque ex ipso jure Canonico, quatenus poenitentiam in sponsalibus de futuro permittit. §. XX. Sed idem tamen per excommunicationem & interdictum alibi jubet, sponsum & sponsam esse cogendos ad consummationem matrimonii. §. XXI. Rationes peculiare Lutheranorum. §. XXII. (1) Auctoritas Lutheri. pacta nostra sola pro veris sponsalibus habentis. §. XXIII. (2) Usualis restrictio tractatum ad pacta, ubi consensus vel parentum vel sponsae non adfuit. §. XXIV. Ad nostram tamen sententiam inclinat Chemnitius. §. XXV. Et Facultas Juridica Viadrina, §. XXVI. Item Facultas Juridica Hallensis. §. XXVII.

Doctrina juris matrimonialis maxime confusa & intricata

§. I.

Nullum juris caput, certe jus matrimoniale in universum maxime intricatum & confusum est. (a) Nec inter Pontificios solum; Sed & inter Protestantos (b) Imo quod mirandum, confusio inter Protestantos fere major est, quam inter Pontificios.

- (a) v. g. apud Sanchez, in Opere de Matrimonio nulla prope occurrit quaestio, circa quam non sit dissensus inter Canonistas.
 (b) Docent hoc Sarcerii Corp. jur. Matrimonialis: Plurima Scripta

Pontificios. (c) Causas hujus mali excutere nostri instituti non est, nec de tempore; Nam veritas, si unquam, ita certe in hac materia odium parit. (d)

A 2

§. II.

Scripta in Controversia *de matrimonio cum Uxoris defunctæ Sorore*; Idem *de Polygamia*: Hieronymi Delphini *Collectanea de Conjugio Eunuchi*. Hieronymi Brucknerii *Decisiones matrimoniales*. &c.

(c) Nam Pontificii suas conclusiones in causis matrimonialibus utcumque connectunt cum principiis & hypothesis suis, fundamento loco positis. At apud Protestantes sapissime desumptæ, retinentur, rejectis hypothesis, unde illi conclusiones illas deducebant. Sic notissimum est, in quotidiana Consistoriorum praxi regnare Conclusiones multas, non nisi ex hypothesi de Sacramento matrimonii derivandas, quæ tamen a protestantibus utriusque partis rejecta est. Multa eam in rem exempla allata sunt in peculiari Disputatione sub præsidio MAGNIF. ACAD. PRO-RECTORIS habita. Et credo adhuc plura non difficulter ostendi posse. Sic nescio, an unquam Pontificii ex suis hypothesis eo erroris dilabi potuerint, ut statuerent, matrimonium Eunuchis esse permittendum. Sed apud nos tamen inventæ sunt Facultates Theologicæ & Juricæ pro licentia hujus conjugii respondententes. &c.

(d) V. g. Studium incaute extirpandi Autores Pontificios. Neglectus studiorum humaniorum, genuinæ doctrinæ moralis. Nimirum studium erga Patres Ecclesiæ quarti & quinti Seculi, varie in doctrina morali pro infelicitate illorum temporum errantes. Sub prætextu Pietatis vel orthodoxiæ quæsitum - - Sed vereor, ne vel sola recensio causarum, et si generalis, odium pariat; Ergo manum de tabula.

§. II.

In specie doctrina de differentia tractatum nuptialium, sponsalium, sponsaliorum, & ipsarum nuptiarum.

Ac initio quidem nihil facilius erat, & maxime necessarium, quam ut tractatus nuptiales, sponsalia & nuptiæ evidenter secernerentur, (e) quod forte non melius fieri poterat, quam per exemplum pactorum de vendendo, aut tractatum venditionem præcedentium, venditionis ipsius, & traditionis solennis. (f) Interim quid notius

- (e) Videlicet propter diversos magni momenti effectus. A tractatibus qualibet pars recedere potest, etiam invita altera, quia nondum aliquid determinatum convenit, quod obligationem & actionem producere possit; at vero in sponsalibus adest consensus determinatus, adeoque unius dissensu impune non dissolvuntur ex communi conventionum natura; nuptiæ nec solo dissensu utriusque partis, iterum ex communi conventionum natura, quibus traditio accessit.
- (f) Tentavit id jam olim Dn. Præses in *disput. Lipsiensi de Conjugio in vitis parentibus contracto §. 5. seq.* Notandum tamen, esse hoc saltem exemplum & simile Illustrans, non probans, sed rationem saltem diversitatis inter hæc tria indicans. Scio equidem, matrimonium non esse contractum; Sed tamen mallet, ut qui id inculcant, non plane a doctrina de contractibus in quæstionibus matrimonialibus recederent, quasi illæ ne quidem ex communibus principiis de conventionibus definiri debeant, aut quasi definiri possint ex hypothesebus, quæ principiis istis plane repugnant. v. g. quod tractatus sponsalium unius dissensu dissolvi nequeant, (de quo in præsentis potissimum sum sollicitus) quod sponsalia ne quidem utriusque dissensu possint dirimi, item quod nuptiæ consumatæ ne quidem communi consensu, aut ex gravibus causis, & adhibitis quamvis aliis solemnitatibus, aut consensu populi & principis dissolvi queant, sub prætextu videlicet legis divinæ, a Clero Pontificio in odium Laicorum & potissimum

notius, quam infinitas contradictiones Doctorum & hic occurrere. (g)

§. III.

Imprimis autem, quod tractatus nuptiales attinet, nescio, quam ob causam Doctores doctrinam hanc valde supine & superficialiter tractent, (h) aut plane omitant, vel etiam confundant cum sponsalibus, cum tamen ejus distinctior inspectio vel ideo omitti non debuisset,

Maxime vero doctrinæ de tractatibus nuptialibus, eorumque prudentiæ.

A 3

quod

mum Regum ac principum vel plane fictæ, vel certe contorte explicatæ.

- (g) Scilicet quomodo differant nuptiæ, connubium & matrimonium, nuptiæ & sponsalia, sponsalia de præsentibus & de futuro, idem pura & conditionata, non solum ratione definitionum, sed & maxime ratione effectuum. Ubi que opiniones communes contra communes; Ut perlestitis iis, quæ Jcti, Canonistæ & Theologi de eare dissentunt, incertior semper recedas, quam accesseris.
- (h) Fere saltem inculcant, tractatibus nuptialibus nullam induci obligationem: qui nam vero sint tractatus & quænam sit eorum natura, & quam varia tractatum genera, nihil invenies.
- (i) Civilistis & Canonistis, unde & sua hausere Theologi, nihil in ore vel calamo, quam sponsalia & nuptiæ, unde non possunt tractatus sponsalium ipsis sponsalibus immisceri, aut cum iis confundi; Cum tamen & Romanis olim hæc fuerint exacte distincta. Sic Nonius. *Inter speratam dictam & pactam hoc interest, quod virgo, priusquam petitur, sperata dicitur, de hinc promissa vel pacta vel sponsa dici potest, Arnobius L. 4. contra gentes. Habent speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponsas.* Adde Antonium Hotmanum de *Vet. ritu Nupt.* cap. 1. Francisc. Hotmanum de *Sponsalibus* cap. 3. quamvis uterque explanatione sua differentiam inter ista magis implicet.

quod si unquam ullum negotium humanum
(k) certe matrimonium maxime cautos & cir-
cumspectos tractatus præcedentes ex regulis pru-
dentia communitatis requirat, (l) in tantum, ut si illi
ne-

(k) Imprudens merito habetur, qui in negotiis ad rem oeco-
nomicam pertinentibus debitam circumspectionem non
adhibet; der die Kage im Sacke kauft. Unde proverbium:
Wann man die Warren zu Marckte schickt / so kaffen
die Crämer Geldt. Cum tamen in his negotiis tantum
damnum non patiatur Respublica, quia quilibet poterit
pro lubitu rem sibi inutilem aut noxiam iterum abjice-
re vel alienare.

(l) Quia hæc societas individuum vitæ consuetudinem conti-
net, id est, ut mores nostri explicant, nunquam dissol-
vendam, quam stulta & improba etiam conjux sit. Quid
vero stultius, quam societatem inire indissolubilem sine
prævia ac cauta circumspectione. Magna sane stulticia est,
societatem inire mercatoriam cum homine, cuius mo-
res non noveris, & tamen recedere poteris a societate
altero etiam invito, si ipsi interessè præstes, idque ex illa
sola ratione, quod communitio sit mater litium. Sed ma-
ritus uxorem, aut uxor maritum repudiare, aut ab eo di-
vortium facere nequit, etiamsi centies alleget, & eviden-
tissimum sit, societatem inimici cum inimico, stulti cum
stulto, improbi cum improbo, aut etiam sapientis cum
stulto esse etiam matrem litium. Ac apud Christianos
hodiernos major adhuc requiritur circumspectio, quam
apud Judæos, Ethnicos, aut Christianos priorum seculo-
rum. Videlicet Judæis licita erant divortia quamvis ex
gravibus causis. Romani antequam doctrinam Christia-
nam reciperent, maiori adhuc licentia, quam Judæi, repu-
diabant uxores, aut a viris recedebant; Et postquam Chri-
stianorum nomine insigniebantur, diu retenta fuit solu-
tio

negligerentur & Principis, (m) & Doctorum Eccle-
fiæ

tio matrimoniorum bona gratia, cum primus Iustinianus eam sustulerit; Imo in Gallia Anno 1150. adhuc sub Ludovico VII. divortium bona gratia, quamvis non ex qualibet causa, in usu fuit. vid. Launojus *de Regia in Matrimonium potest.* Part. 2. art. 2. Cap. 2. p. 327. & cap. 6. p. 365.

- (m) Valde enim turbatur respublica, si repleatur conjugii male cohærentibus, ubi conjuges odio mutuo laborant, per impossibilitatem solutionis sæpius non diminuto, sed aucto. Eo ipso etiam pervertitur soboles, aut certe pessime educatur, ac ad perpetua disidia exemplo quotidiano parentum animatur. Huic incommodo vero præcaveri potest, si cauti tractatus præcedant. Quod si id negligatur, ex duobus mediis unum erit eligendum, vel ut permittatur divortium sive bona, sive mala alterius gratia, cum poena perpetui consortii cum extreme stulta aut improba nullam habeat proportionem cum commissa imprudentia neglectorum tractuum; vel ut matrimonia neglectis tractatibus præcedentibus sint ipso jure nulla; At prius ex hypothesi doctorum non potest Princeps; Ergo remanet posterius. Q. E. D. Posse vero principem pro utilitate Reipublicæ ponere certa requisita justarum nuptiarum, quibus neglectis matrimonia pro nullis declarantur, ex Protestantibus s. Theologis sive Jctis nemo negabit, cum id thema adversus impudentissimos Papæ & papatus adultores peculiari opere modo citato demonstraverit Launojus, utpote quod de non alia Regia in matrimonium potestate agit, quam de jure Secularium Principum Christianorum in sanciendo impedimento matrimonium dirimentibus. Quod vero inter illa impedimenta nunquam legatur collocata fuisse causa neglectorum tractuum præcedentium, id ideo factum, quod tractatus nunquam a populis quibusvis fuerint neglecti, & quod confusio tractatum cum sponsalibus magis videatur esse adscribenda novioribus temporibus.

fiæ (n) aut certe Jctorum (o) officium postulet, ut ille neglectus coerceatur, aut nuptiæ vel sponsalia sine præ

[n] Etsi enim matrimonii tanquam negotii mere secularis doctrina videatur esse relinquenda solis Politicis, cum tamen apud Pontificios hypothesis de sacramento matrimonii, articulum de matrimonio articulis fidei adscripserit, & Doctores Pontificii in expositione Scripturæ Sacræ, de matrimonio loquentis, sibi solis, aut certe Papæ suo interpretationem tantum non authenticam vindicent & postea apud protestantes passim Theologi ad Consistoria fuerint adhibiti, iisque ordinarie relinquenda sit, etsi non cum exclusione reliquorum, interpretatio rationalis & doctrinalis textuum scripturæ sacræ; & ICTos præterea deceat suo exemplo aliis præire, ac bona sua amicis esse communia putare, neminique invidere, imo potius optare ut quilibet sapiens, prudens ac juris peritus esset; merito etiam apud protestantes Theologi a doctrina causarum matrimonialium excludendi non sunt.

[o] Non quod Jcti intendant, in principum jura ac Regalia involare, aut eos in regimine reformare, aut Theologorum circulos turbare, sed quoniam doctrina regiminis Politici, quam diu Philosophi in sola expositione librorum politicorum Aristotelis occupati sunt, aut ideis Reipublicæ cujusdam Platonice unice delectantur, & Dni. Theologi, dicti Salvatoris Math. 20. v. 25. & 26. memores, negotiis secularibus se non immiscent, Medici vero sanitatem corporis humani vel conservandam vel restituendam præ oculis habent, præcipue Jctis curæ esse debet. *arg. §. fin. proem. In st.* Quamvis iterum Jcti grata mente agnoscant, si vel Medici etiam [& multo magis Doctores aliarum Facultatum] exemplo celeberrimi olim, & de emendanda politica aut ipsa Jurisprudencia immortaliter meriti Conringii sana hic consilia suppeditent.

præcedentibus tractatibus prudentibus inita nulla vel irrita declarentur. (p)

§. IV.

Cum autem tractatum de futuris sponsalibus & nuptiis varia possint esse genera, (q) non quidem animus est hoc loco de natura & modis omnium talium tractatuum agendi, ut & inspecte de tractatibus per pacta futurorum sponsaliorum, hæc Ja. Werk.

B

fed

[p] Rationem repete ex modo dictis sub lit. M.

[q] Vel certe gradus. In omnibus conventionibus tales tractatus præcedere possunt, qui singuli suos distinctos gradus habere possunt, & sæpe per longum temporis spatium durant. Sine dubio vero tamdiu durare consuevit, donec partes de negotio, super quo tractarunt, convenierint. Ita v. g. in emtione venditione non solum tractatus sunt, si emtor offerat se ad emtionem ædium, & ex venditore quærat, an eas vendere velit, venditor autem spatium deliberandi petat, sed etiam si postea venditor dicat, se velle vendere ædes, & emtor rursus declaret, se eas velle emere, manent tamen adhuc tractatus, donec de pretio & merce distincte convenierint. Hoc vero proposito mirandum, quod Dd. in causis matrimonialibus dum de tractatibus agunt, solum illud tractatum exemplum afferant, si masculus declaret, quod velit fœminam in matrimonium ducere, & fœmina aut eius parentes petant spatium deliberandi. Carpov. *Iurispr. Eccles. lib. 2. Tit. 2. Def. 18.* Bruckner. *decis. matrim. c. 1. n. 13. seq. pag. 39.* Cum hic sit saltem primus tractatum gradus. Etenim nondum dicitur sponsalia vera seu promissio de matrimonio, si parentes fœminæ, vel etiam ipsa fœmina post elapsam deliberandi spatium annuat, quamdiu videlicet fides conjugalis perspicue non est promissa. Quænam vero sit ratio illius erroneæ opinionis, quæ putat, tractatus hoc ultimo casu mutari contra-

sed in specie acturi sumus de pactis futurorum sponsaliorum, quæ moribus nostris vocari solent das Ja Wort. Sed & in hac specie tractatum explicanda cum Doctores communiter eandem negligentiam vel confusionem committere soleant, veniam spero, si alicubi lapsus fuerim, cum neminem hic præeuntem deprehendere poterim, five ex Ictorum five Theologorum ordine (r) cum

in contractum matrimonii, patebit ex sequentibus. Alii exempla tractuum vide apud Carpzov. *Lib. 2. def. 174.*

(r) Apud solum Magnif. Dn. Titium deprehendi distinctionem des Ja Wortis von der Verlobung: cujus verba propterea non pigebit adscribere, ut exinde appareat, qua in re conveniamus vel non. Ita vero in der Probe des geistlichen Rechts *L. 4. c. 1. §. 6.* Was die Beschaffenheit des vorhergehenden Vergleichs oder Abrede (in die Eheliche Gesellschaft zutretten) anlanget / kan man sich selbige nach unterschiedenen Graden oder Stufen vorstellen. Es können sich zwey Personen nur (1) in einige tractaten einlassen / ohne sich zu verbinden / welches die Anwerbung heist; oder Sie können (2) sich so viel erklären / daß Sie sich verloben wollen / welches das Ja Wort pfieget genennet zu werden / und ist nichts anders als *pactum de sponsalibus*, die Zusage der Verlobde oder (3) noch näher verknüpfen / indem Sie einander zu heyrathen versprechen / welches man die Verlobniß nennen kan / oder (4) sich gänzlich als Eheleuthe verbinden auch dar auff einander ehelich beywohnen / welches die Hochzeit / Heyrath oder Ehe kan genennet werden. Alter locus est ibid. *S. 22.* was die Wirkung der Verlobniß anlanget. so ist davon mit Unterscheid zu urtheilen (1) die heimlichen / oder von einem unmündigen gehaltenen Verlobnißen sind nicht verbindlich (2) bey den öffentlichen sind unterschiedene Stufen zu unterscheiden. Wenn es bloße *Tractaten* gewesen / so haben

cum tamen materia ipsa in quotidiana & viridi sit observantia (s)

§. V.

Cum vero sponsa & in pactis de futuris sponsalibus & in ipsis Sponsalibus, & denique in solenitate nuptiali annuat, ante omnia vox das Ja-Wort ab homonymia est liberanda. ^{Homonymia des Ja-Worts} Vel enim sumitur pro consensu nuptiali, (t) vel pro sponsalirio, (u) vel denique pro consensu super pacto de futuris sponsalibus, qui significatus est huius loci.

B 2

§. V.

ben Sie keine Verbindlichkeit: Das Ja-Wort aber und die Verlöbniß seind verbindlich / und ersodern dasjenige / was versprochen ist. Quid nos de hac ultima assertione sentiamus, apparebit ex infra dicendis.

- (s) Unde notanter dicit Dn. Titius. Welches das Ja-Wort psteiget geneuet zu werden. Etsi enim non semper, sæpissime tamen talia pacta de sponsalibus futuris præcedunt ipsa sponsalia.
- (t) Huc pertinet formula ap. Lutherum in *Catechismo*. Hansß wistu Greden haben / *dicat*. Ja. Gredewillstu Hanssen haben / *dicat*. Ja. Hic tamen significatus des Ja-Worts nonnisi abusivus est & communi utu non receptus.
- (u) Huc pertinet Responsum ap. Carpzov. *lib. 5. Tit. 16. resp. 108*. Obwohl sonst in andern Contracten die Neue/wann solche bey beyden Theilen vorhanden / zugelassen / und der einmahl geschlossene Contract wohl wiederumb aufgehoben / und dissolviret werden mag; Diemeil es aber dennoch mit dem Ehe-Gelöbniß viel ein andere Gelegenheit hat / und dasselbe / wann beyde Theile in Beyseyn der Gezeugen Ihr redliches und beständiges Ja-Wort von sich gelassen / durch göttliche Ordnung vermissen verbindlich gemacht wird / daß es von denen Contrahenten nicht aufgehoben noch dissolviret werden mag. *ic.*

Historia mo-
rum Germa-
niæ in con-
trahendis nu-
pitiis.

§. VI.

Igitur moribus Germaniæ communiter receptum est, ut quo cautius & circumspectius societas illa indissolubilis ineatur, præcedat sollicitatio nuptiarum vel oblatio die Anwerbung a sponso, vel eius parentibus aut amicis, apud sponsam vel ejus parentes aut cognatos tutoresve, tum sequatur assensus parentum sponsæ vel ipsius sponsæ das Ja- Wort / tum post aliquod intervallum sponsalia die Verlöbniß / tandem subsequantur nuptiæ ipsæ die Heyrath- oder Trauung (w) Ex hisce vero facile dari potest definitio pactorum de sponsalibus futuris des Ja-Worts.

§ VII.

Definitio pa-
ctorum de
sponsalibus,
des Ja-worts.

Est igitur pactum de sponsalibus (x) conventio mutua futuri sponsi & sponsæ (y) qua præcedente communitur sollicitatione ex parte sponsi (z) vel per se vel

- (w) Unde & ipse sponsus varia accipit nomina; Respectu der Anwerbung dicitur ein Freyer / respectu des Ja-Worts / ein Liebster / respectu sponsaliorum ein Bräutigamb / respectu nuptiarum ein Ehemann.
- (x) In negotiorum humanorum mire variantium definitionibus non quaerenda est *axiōsa* Logica, sed tales definitiones sunt admittendæ, quæ conceptæ sunt secundum id, quod ut plurimum fieri solet, ut distinctius patebit ex sequentibus.
- (y) Dico futuri; quia sponsus & sponsa fiunt demum per sponsalia. Et hinc in sequentibus, quoties sponsi & sponsæ vocem simpliciter hic usurpamus, subintelligimus semper terminum futuri vel futuræ. Neque enim alium terminum receperunt Dd. qui de hac materia loquuntur adeoque in latino sermone recepto non habemus terminum, qui correspondeat Germano Liebster und Liebste. Nam Amasius & Amasia & nova & non recepta sunt.
- (z) Communibus enim moribus Germaniæ receptum, ut ab major

(a) vel per alias (b) parentes sponsæ (c) & ipsa etiam
B 3 spon-

maiores pudorem & castitatem in sexu foemina requiritam, vir sibi sponsam quærat, non foemina sponsum, daß die Weibs-Personen nicht freyen/sondern sich freyen lassen. Non tamen dictamini rectæ rationis & iuri naturæ strictæ sic dicto repugnat, si foemina ex honesta intentione sibi quærat maritum. In iure Gentium enim pro moribus (von der mode) accepto regulæ multas admittunt exceptiones.

(a) Quod, etsi non ita frequenter fiat, si tamen fieri possit commode, valde est commendandum. Uti enim in hoc negotio maximi momenti & præjudicii cavendum est, ne aliorum consilia seponantur, ita tamen nec solum alienis oculis hic est videndum, cum alias quis facile decipi possit per ipsos consulentes, siue dolo siue bona fide pupillas, cognatas, aut ubi aliud, etsi occultum, interesse habent, commendantes, vel etiam ex suo gustu judicantes de gustu futuri sponsi. Et hoc intuitu privati in meliori conditione fere sunt positi, quam ipsi Principes, cum apud hos ratio status postulet, ut fere tantum alienis oculis videant, & sæpe non solum pacta de futuris sponsalibus, sed & ipsa sponsalia & nuptias benedictione sacerdotali consummatas alieno ministerio peragant, quo pacto sæpius matrimoniorum principalium eventus tristis & infelix est, etiam ipsis ministris, negotia illa tractantibus, ut illustre exemplum præbet Thomas Cromvelius, ob infaustum matrimonium Henrici II. Angliæ Regis cum Anna Clivenfi, cujus mediator fuerat, Regis sui gratia excidens. Neque adeo vitio vertendum Carolo I. Regi Angliæ, (si modo intuitu aliarum circumstantiarum regulæ prudentiæ non suassent aliud,) quod matrimonium cum Philip-

pl

pi II. Hispaniæ Regis Filia, seposita patrisper status ratione non per solos patris legatos tractari, sed ipse futuram suam sponsam, eiusque mores distinctius & propius intueri vellet. Sed & in ipsi tractatibus interest sponforum ut aliis personis intermediis non nimis fidant, ac sic damnum irreparabile patiantur. Exempli loco potest esse casus, quem proponit Petrus Müllerus de Annulo pronubo *ib. 24.* de Sempronio, qui a Cajo rogatus, ut ipsi amorem apud Pomponiam dato annulo in fidem conjugalem conciliaret, annulum non dantis, sed suo ipsius nomine offert, atque sic alteri dolo malo sponsam speratam intercipit. Dico damnum irreparabile, Nam etsi Müllerus ibidem actionem furti intuitu annuli, & nescio quam ad interesse (ob interceptas simul virginis, v. g. 20000, Imperiales in bonis habentis) divitias, earumque possessionem & usum, vel actionem injuriarum videatur commendare voluisse, revera tamen ex neutra harum reparationem damni in dato casu sperari potuisse, cuiuslibet negotiorum humanorum & eventus actionum judicialium sagaciori inspectori facile ad oculum pater.

(b) Nam non solum decorum, sed & prudentia sæpe postulat, conditiones interpositis aliis personis expediri, siue ante pacta, de quibus loquimur, siue post eadem ante sponsalia, ubi de pactis dotalibus agitur; Sæpius enim ea, quæ alias tam libere de vitio vel quantitate dotis monenda sunt, ob pudorem ab ipso sponso non tam libere proponerentur. add. *l. ult. in fin. de sponsal.* Cavendum tamen, ne mulierculæ pronubæ absque iudicio adhibeantur, quæ primariam in vita curam suam eo intendunt, ut quoslibet cum quibuslibet sperato inde lucello conjungant. *Dass sie die Leute zusammen koppeln.* Müller *d. l.* Dicuntur personæ illæ intermediæ circa pacta, de quibus tractamus, Frey Werber; An etiam Paranympbi, ut Lexicographi quidam volunt, an vero Paranympbi magis denotent Brautdiener/ inter quos & Freywerber magna

sponsa (d) annuunt (e) ejus desiderio, & annulos aut
alias

gna differentia, Grammatici viderint. conf. tamen *cap. 1. 4. s. C. 30. q. 5.* Alii ex ritibus nuptiarum huc applicant Auspices. Müller *d. l.* ast æque improprie.

- (e) Maxime, si sponsa sit virgo, non vidua, quoniam videlicet & apud Germanos suo modo parentum consensus ad sponsaliorum validitatem requiritur, & decorum adeo postulat, ut eorum assensus ad pacta prius experatur, quam ipsius sponsæ futuræ.
- (d) Nam etiam si centies parentes sponsæ assensum suum ad pacta de sponsalibus dent, haud dubie tamen iste solus assensus ad tractatus pertinet, si ipsa sponsa futura absens sit, & non annuat ipsa.
- (e) Annuere hic est Ja sagen / das Ja Wort von sich geben. Die Freywerber holen das Ja Wort / der Freyer hat das Ja Wort (von Vater/Mutter / der Liebste &c.) bekommen. Quod si non annuat, dicitur den Korb kriegen / & sponsa, quæ annuere non vult, den Korb geben / phrasi nobis propria. Noti sunt versus Macaronici, ni fallor, Taubmanni.

Armermannus ego per corbem fillere cogor

Cor moecht in tausend springere frusta mihi.

Neque prædicatur hoc Korb geben & Korb bringen de eo casu, quando post pacta hæc nuptialia vel sponsalia, aut post sponsalia nuptiæ non sequuntur, sed solum de casu ubi denegatur sollicitanti pacta de futuris sponsalibus assensus ex parte sponsæ. Sed quæ ratio, quod masculis ut aliqua, quamvis levis, ignominia imputeretur, si assensum parentum sponsæ, & multo magis, si ipsius sponsæ impetrare nequeunt zum Ja Wort / quam si post datum Ja Wort sponsa recedat? An ideo, quod indicium magnæ imprudentiæ aut præsumptionis de se ipso sit, si quis conjugem quærens per viros honestos sollicitet quasi soleniter

alias arrhas mutuo sibi tradunt (f) ea intentione, ut u-
tra-

niter istum assensum, antequam de responsione favorabil
certior factus fuerit? Anideo, quod videatur esse homo
nullius momenti, cum quo sceminae ne quidem tractatus
de sponsalibus futuris suscipere volunt?

- (f) Cum nullum sit dubium, annulos dari posse & solere dari
& in consummatione nuptiarum, & in sponsalibus, & in pa-
ctis de futuris sponsalibus, atque adeo annulos ejusmo-
di esse triplicis generis, *Ja Wortz Ringe / Verlobniß*,
Ringe und Trau Ringe / nescio an condonandum sit ICtis,
quod hactenus annulos sponsalicios & annulos, qui in
pactis de futuris sponsalibus traduntur, a se invicem non
distinguerint. Ita Mullerus in Tr. de Annulo pronubo,
quem ipse in Titulo opusculi interpretatus est *vulgo von*
Ja Wort und Trau Ringe multipliciter erravit. (1.) Quod
omiserit *den Verlobniß Ringe / eamque cum Ja Wortz*
Ringe confuderit. (2.) Quod illam confusionem vulgo
inerudito adscripserit, cum tamen illa confusio magis ad-
scribenda sit ICtis, etiam eximius, & qui vulgo erudito-
rum accenseri nolunt. (3.) Quod ad anulum pronu-
bum etiam retulerit *den Trau Ringe / cum tamen hic detur*
tempore consummatarum, aut in momento (quod sem-
per in moralibus latitudinem habet) consummandarum nu-
ptiarum. (4.) Quod anulum pronubum explicuerit &
in titulo & *thesi s. n. 6. de annulo tempore pactorum*,
de quibus agimus, dato, *von Ja Wortz Ringe / cum tamen*
ipse locus Tertulliani ab ipso adductus eum docere de-
buisse, quod annulus pronubus in illis locis denotet
annulum, tempore sponsaliorum a sponso sponsae datum
den Verlobniß Ringe / uti & ipse Mullerus videtur agno-
scere th. 6. n. 7. Conf. KIRCHMANN, de annul. c. 18. pag. 186.
seq. (5.) Quod *d. n. 6. anulum fidei ex capit. Nostrates. 3.*
C. 30. q. 5. reddiderit den Trau Ringe / cum tamen pariter
verba

traque pars contrahentium, subsecuta honesta conversatione, de alterius moribus certior fiat, (g) vel etiam, ut tractent

verba capituli ibidem allata doceant, & per hunc anulum intelligi ibi anulum, sponsaliorum tempore datum, den Verlobnis-Ring etc. Annulus igitur, qui in pactis de futuris sponsalibus aliquando a sponso, rarius etiam a sponsa datur, proprie der Ja-Worts-Ring non est symbolum fidei vel sponsalitiæ vel nuptialis, sed datur saltem in amoris aucupium, qualis mos annulos dandi a KIRCHMANNO d. l. p. 198. variis exemplis ex Plauto, Terentio & Ovidio declaratur.

(g) Haud dubie ea fuit intentio primaria Veterum Germanorum, qui hæc pacta de futuris sponsalibus adhuc in medio papatu moribus introduxerunt, ideo quod viderent, societatem conjugalem ita indissolubilem esse, ut etiam ex gravissimis causis, excepto adulterio, conjugibus non recedere liceret a se invicem, imo ex principiis juris Canonici tum unice approbatis, conjugium ne quidem ob adulterium dissolvi quoad vinculum. Etsi enim virgo vel vidua moribus talibus prædita sit, quæ aliis honestis personis virilis sexus maxime placeant, facile tamen contingere poterit, ut propter diversitatem temperamentorum huic vel illi sponso illi sint intolerabiles, & ex iis postea per societatem indissolubilem subsecutam odium plusquam Vatinianum, ex communi conditione humani generis, oriatur, de quo testatur illud Poetæ, quod in omnium ore est:

Non amo te Volusi, nec possum dicere quare,
Hoc saltem possum dicere, non amo te.
Accedit, quod regulariter homines, & potissimum sexus femineus magis ad disimulandum a tenera educatione aduerus, in paucioribus illis conversationibus publicis disimulet mores, etiam non laudabiles, qui ita in cont-

Etent de pactis dotalibus, (h) quæ regulariter sponsalia antecedere debent, (i) & tum, si constiterit de morum ad soci-

ci-
 tinuata conversatione paululum familiari sic disimulari nequeunt, v.g. nimia avaritia, prodigalitas, ambitio, luxuria, invidia &c. Eadem est ratio sexus virilis, utpote qui pariter talibus moribus vel vitiosis & hætenus disimulatis vel etiam honestis, sed a sponsæ moribus (etiam honestis) valde alienis, præditus esse potest: Nam hætenus utriusque contrahentium par & æqualis debet esse conditio: Fateor equidem, a paucis talia pacta ineuntibus hanc intentionem Majorum nostrorum attendi, nec etiam in jure Canonico, quantum nobis constat, aliquid de ea intentione reperiri, ast tamen tales postea non habent etiam justam conquerendi occasionem, si prudentia debita non usi, volentes, vel supine negligentes societatem conjugalem ineunt cum personis, quas postea dicunt se amare non posse. Quod vero jus Canonicum ea de re nihil disponat, non mirandum, utpote quod totum magis intendit, per matrimonium laicorum conscientis laqueos insolubiles injicere, quam secundum regulas communis prudentiæ viam ipsis monstrare ad matrimonium caute ineundum.

(h) Hujus intentionis etiam in jure Canonico fit mentio Huc enim pertinent *can. nostrates. 3. C. 30. q. 5.* in verbis: *dotemque utrique placitam tradiderit. & cap. nullum sine dote fiat conjugium 6. ibid.*

(i) Nam uti in emtione & venditione difficillime post conventionem de re & pretio, seu contractum perfectum pacta adjiciuntur, sed regulæ prudentiæ exigunt, ut de pactis adjiciendis in ipsis tractatibus præcedentibus mentio fiat; Ita quoque de pactis dotalibus omnium optime & secundum ordinem negotiorum humanorum ante sponsalia utraque pars convenire debet, cum post fidem in spon-

cietatem indissolubilem necessaria convenientia, vel etiam, si de pactis dotalibus convenerint partes, (k) ut sponsalibus rite celebratis sibi invicem fidem conjugalem suo tempore benedictione sacerdotali & concubitu carnali consummandam, solemniter promittant. (l)

§. IIX.

Sequitur autem ex definitione nostra, quod pacta, Differentia pactorum nosterum a sponsalibus, de quibus agimus, & sponsalia toto cælo differant, (m)

C 2

ad-

sponsalibus simpliciter datam intemptivum sit, si pars alterutra tum demum conditiones adjicere velit; Et si id vel maxime aliquando contingat, vix tamen sine suspitione fraudulentæ aut illaudabilis alicuius persuasionis contingere solet, unde *in d. can. 3.* dicitur, quod pacta dotalia in ipsis sponsalibus debeant mutuo exhiberi.

(k) Et viceversa, si partes morum convenientiam non deprehendant, vel etiam de pactis dotalibus convenire nequeant, ut tunc utraque pars aut alterutra absque alterius injuria & contumelia negotium intentatum rumpere possit; Alias enim frustraneus esset finis horum pactorum.

(l) Adde iterum *d. cap. III. c. 30. qu. 3.* Ubi etiam recte in fine additur, *non esse peccatum, si hæc cuncta in nuptiali federe non interveniant.* Unde & moribus nostris variorum circumstantiarum occurrere possunt, ut sponsus & sponsa, si jam notitiam mutuam animorum habeant &c. absque talibus pactis præcedentibus statim sponsalia celebrent, futuris nuptiis consummandam; aut, ut post pacta nostra & conventionem de dote absque sponsalibus solemnibus præcedentibus statim transeant ad denunciationem publicam & benedictionem sacerdotalem.

(m) Nam in sponsalibus fides conjugalis utrinque datur & promittitur, *Sie sagen einander eheliche Liebe und Treue zu / bis auf priesterliche copulation.* In pactis des. Ja. Wort/ declar-

adeoque pacta nostra nil, nisi tractatus sint (n) de futuris sponsalibus, vel nuptiis, (o) & sic non nisi improprie sponsaliorum nomine insigniri possint, (p) aut si ea sponsalia nominare placeat, saltem pro sponsalibus de futuro sint habenda, de quorum natura alias varie dissentiant Doctores. (q)

§. IX.

clarant saltem, quod intentionem habeant nuptias vel sponsalia contrahendi; Sie hätten eine eheliche affection oder inclination gegen einander.

- (n) Quod probat tota definitio hactenus latius exposita.
- (o) Cur addiderim hæc verba: *vel nuptiis*, exponent modo dicta *sub Lit. L. in fine*.
- (p) Nam sponsalia non sunt tractatus. Unde recte monet Franciscus Hotmanus *de sponsalibus cap. 5. p. m. 368. seq.* tres quasi gradus constitui Christianarum nuptiarum, tractatus (quorum pertinent nostra pacta) sponsalia, & nuptias: & postea *cap. 6. p. m. 379. seq.* docet, sponsalia non recte comparari cum pacto de vendendo, sed differre a nuptiis, tanquam contractum emtionis & traditionem.
- (q) Distinctio inter sponsalia de futuro & de presenti incognita est jure civili, siue secundum hoc jus omnia sponsalia sint de presenti, siue omnia de futuro (quorum utrumque dici ad defendi poterit, modo homonymiam nuptiarum tollas.) Interim differri non possumus, distinctionem illam nisi expressis textibus Juris Canonici *cap. 22. & 31. X. de sponsal.* et si Franc. Hotmanus *d. c. 6.* ejus distinctionis inventionem adscribat Doctoribus Scholasticis, & Petro Lombardo. Conf. Bruckneri *decis. matrimon. c. 1. n. 3. p. 35.* Sed harum questionum distinctior excusio ad dissertationem nostram non pertinet, cum de sponsalibus hic non nisi obiter agamus. Interim tamen sufficit, quod Theologi & Icti protestantes in asser-

§. IX.

Solent alias Dd. subtiliter disputare, an in dubio præsumendum sit, matrimonium an sponsalia fuisse contracta. (r) Pariter quæri posset, an in dubio præsumendum sit sponsalia fuisse celebrata, an vero nudos tracta-

Non firmior
præsumtio
pro meris tra-
ctatibus quam
ex pactis no-
stris aus den
Ja. Wort.

C 3

TUS

sertione in thesi posita, nobiscum conveniant. Sic enim Carpzovius in Jurispr. Eccles. lib. 2. def. 174. n. 3. §. 6. sponsalia de futuro, abstrahendo a Jure Canonico, recte applicari posse ad tractatus de sponsalibus asserit, & ita retinenda esse cum Gerharo ibidem citato arbitratur. Consentit Martinus Chemnitius loco de conjugio c. 1. p. 197. Vocantur, inquit, usitate sponsalia de futuro, que per verba de futuro concipiuntur, ut promitto, quod accipiam, ducam te in uxorem vel maritum, & dicuntur tractatus de futuris nuptiis celebrandis &c. ubi postea rem declarat simili de pacto de vendendo.

- (r) Ut Carpzovius lib. 2. def. 17. n. 10. qui pro matrimonio præsumendum esse asserit. 1.) Quæstionem ipsam non intelligo, si loquatur de sponsalibus de præsentibus; Nam sponsalia de præsentibus & matrimonium, ut dixi, differunt ut emtio & traditio. At traditio facti est, & non præsumitur. Sic nec benedictio sacerdotalis aut concubitus præsumuntur, etsi partes fidem conjugalem se promiserint. 2.) Nec probatur Carpzovii sententia per adducta ab ipso capiula 7. §. 26. X. de sponsal. Nam prius saltem dicit, verba obscura [in sponsalibus] accipienda esse secundum communem significatum. Posterius autem sententiæ Carpzovii plane contradicit, quamvis Pontifex casum ibidem propositum maxime irrationabiliter definiverit. 3.) adducit Carpzovius regulam juris Civilis: in dubio interpretationem faciendam contra eum, qui clarius loqui debuisset; Sed nec hæc applicari potest com-

tus initos. (s) Nos simpliciter asserimus, pro neutris regulariter præsumendum, sed videndum quid actum sit. (t) Ex istis tamen conjecturis, quæ ab aliis non inepte pro tractatibus afferri solent, (u) nulla nobis videtur fortior, quam si constet, quod sine diserta promiss-

commode ad quæstionem præsentem; Nam si res obscura sit utrobique, quis est ille, qui clarius loqui debuisset; An sponsus, an sponsa?

(s) Nam forte & Carpzovius hanc quæstionem in mente habuit: An in dubio præsumenda sint sponsalia de futuro, an sponsalia de præsentem, seu consensus matrimonialis? Et posterius affirmandum esse putavit. Sed hic eadem recurrentes responsiones ad ejus rationes. Conf. omnino Beuffius de sponsalibus c. 9.

[t] Uti v. g. in emptione & venditione, si quæretur: an in dubio præsumenda sit emtio, an pactum de emendo? Quid hic respondebis. Secundum regulas bonæ interpretationis nil aliud, quam videndum esse, quid actum sit.

[u] Ita Chemnitius d. l. Sponsalia de futuro remotis verborum cavillationibus, ex hisce considerationibus dijudicari possunt. (1) Si verba plana & manifesta sunt, quod non purus, absolutus, & præsens, sed suspensus consensus fuerit, scilicet, quod disertam exceptionem annexam habuerit, nonnullum velle se prorsus obligari, sed liberum debere esse, vel uni, vel utrique parti, ut retrocedat; Vel quando contractus suspenditur cum tali additione, velle partes ea de re convenire & agere, ut certi quid concludatur & statuatur. (2) Si postea in ipsa tractatione & actione, priusquam certi quid concludatur & statuatur, aliquid interveniat, ut actio prorsus intermittatur vel abrumpatur. (3) Consideretur ex circumstantiis, an partes tunc voluerint non absolute certi aliquid constituere, sed tale quid, quod

missione fidei conjugalis saltem partes sibi invicem annuerint, daß sie einander das Ja-Wort gegeben. (w)

S. X.

Imo si vel maxime regula de eo, utrum in dubio sponsalia de futuro, an de præsentī præsumenda sint, formanda esset, docet dictamen rectæ rationis, in dubio potius præsumenda esse sponsalia de futuro s. pacta, de quibus agimus, esse celebrata, quam sponsalia stricte

In dubio est
am præsu-
mendum esse
magis pro ta-
libus pactis
quam pro
sponsalibus
strictè dictis.

quod postea posset, si causa incideret, etiam addita mul-
cta, mutari. (4) An deliberato animo contractus vel pa-
ctio ita facta sit, quod voluerint partes, nasci obligati-
onem, & nexum conjugalem, vel ut esset initium conju-
gii. (5) Sponsalia, quæ non pure, sed sub conditione hone-
sta & possibili contrahuntur, (ut: si parentes consense-
rint: Si volueris expectare tot annos: si dotem numerare
poteris: si testimonium vel natalium vel officii hon-
nesti afferri possis) autè conditionis impletionem non pari-
unt efficacem obligationem, sed sponsalibus de futuro æ-
quiparantur. Effectus enim suspenditur in eventum con-
ditionis. (6) Desponsatio impuberum juris interpretati-
one inter sponsalia de futuro censentur, nisi puberes facti
proprio consensu illa rata habuerint; mutus enim con-
sensus requiritur. Uti vero peculiare Dissertationes re-
quirunt ea, quæ hic Chemnitius n. s. §. 6. de sponsali-
bus conditionis & desponsatione impuberum immi-
scuit; Ita ea, quæ in prioribus quatuor numeris de si-
gnis sponsaliorum de futuris posuit, recte se habent, &
si abstrahas a pactis nostris von Erhaltung des Ja-Worts/
nullum fere habent dubium; at in calu talium pactorum
Doctores circa applicationem eorum criteriorum non
omnino conveniunt.

(vv) Quod patet iterum ex definitione horum pactorum. §. 7.
exposta,

dicta, in quibus fides conjugalis mutuo promitti solet.
(x)

§. XI.

Dissentientes
niti doctrinis
Canonistarum
evidenter fal-
si,

Quod vero Doctoribus etiam Protestantibus hæc evidentissimæ veritatis assertio hætenus sæpe non placuerit, nulla alia reddi potest ratio, quam quod decipi se passi sint per doctrinas Canonistarum, etsi aperte falsas, in dubio præsumendum esse pro negotio magis perfecto, (y) aut, in dubio præsumendum esse pro matrimonio, tanquam re maxime favorabili, (z) etsi cuilibet mo-

- (x) Nam promissio fidei conjugalis facti est, facta autem non præsumuntur, nisi ex conjecturis secundum naturam rerum moralium, evidentibus; Quæ igitur ratio cogere vel saltem suaderet, in dubio, id est deficientibus talibus conjecturis, præsumendum esse, sponsalia vera esse celebrata a partibus: Ita quis homo sanæ mentis præsumeret in tali dubio, emtionem venditionem esse celebratam, si partes de pretio & mercede nondum convenerint?
- (y) Quam rationem ex Canonistis allegat MAGNIF. ACAD. PRO-RECTOR in *Dissert. de natura sponsaliorum & divisione c. 2. §. 9. n. 23.* Eam vero rationem esse falsissimam ad oculum patet, cum negotia omnia humana actiones requirant, per quas voluntas declaratur, quæ cum facti sint, non præsumuntur. Nec obstat regula communis, quæ etiam in hoc negotio quandoque afferri solet, quod in dubio præsumendum sit, ut actus valeat, quam ut non valeat; hæc enim regula vera est, quatenus quæritur de effectu negotii, de cujus existentia jam constat, non vero eadem regula agit de præsumendo ipso negotio.
- (z) *Cap. ult. X. de sentent. & re judic.* Quæ enim ratio homini, qui vel micam sanæ mentis possidet, persuadere poterit favorem matrimonii (qui in se quidem non plane

ne-

facile pateat, istam posteriorem assertionem nullo alio fundamento niti, quam isto lubrico, & a protestantibus communiter rejecto, quod matrimonium sit sacramentum. (a)

§. XII.

Ex dictis autem simul patet, quid respondendum sit ad quaestionem: An ex annulorum datione & acceptione praesumenda sint sponsalia, an vero tractatus, de quibus agimus? Quamvis enim nonnulli pro priore sententia soleant allegare proverbium: *Ist die Jungfer be- ringet/ so ist sie gnug bedinget*; nullum tamen est dubium apud eos, qui ad naturam negotiorum respexerunt, posteriorem esse veriorem. (b)

Ex sola annulorum datione & acceptione non praesumendum esse pro sponsalibus.

D

§. XIII.

negatur) tantum esse, ut propterea recedendum sit a communibus regulis, ex dictamine rectae rationis haud dubie deductis, quales sunt. v. g. facta non praesumi, item [intuitu d. cap. ult.] in dubio praevallere sententiam pro reo latam &c.

(a) Non enim video ullam aliam, quae pro excusandis aut defendendis illis falsissimis doctrinis, Canonistarum afferri possit. Ut taceam, etiamsi verum esset, quod matrimonium sit sacramentum, non tamen firmam erui inde posse illationem pro defendendis absurdis Canonistarum doctrinis, quarum in thesi fit mentio. Nam haud dubie hodiernum Pontificii matrimonium pro Sacramento habent, & tamen in Concilio Tridentino sancitum est, omnia matrimonia pro clandestinis & adeo nullis habenda esse quae non fiant praesente Parocho, & aliis adhibitis solennitatibus consuetis. vid. Gonzalez Tellez in *Comment. ad Cap. ii. X. de praesumpt.*

[b] Vid. Petr. Mullerus *de annulo pronubo. th. 4. n. 13. seq. p. 28.*

§. XIII.

Effectus pactorum nostrorum, libertas penitendi, sine expositione rationis.

Effectus pactorum nostrorum quod attinet, ex hactenus demonstrata hypothese, quod eadem sint meriti tractatus, sua sponte sequitur: partem utramque sive mutuo consensu, sive etiam unam, altera parte invita, tractatibus istis recedere posse, in tantum, ut abstrahendo a legibus civilibus, ne quidem rationem abruptorum tractatum dicere teneatur, tantum abest, ut illa ratio examini judiciali, an sit sufficiens, sit subjicienda.

(c)

§. XIV.

Quid juris in reatu arrharum datarum.

Quod si tamen hinc inde arrharum loco aliquid datum fuerit, distinguendum erit: Aut enim rumpuntur tractatus utriusque consensu, & tum æquum est, nisi partibus aliud placuerit, ut utrinque arrhæ datæ restituantur. Aut una rumpit tractatus altera invita; Tunc æquum est, ut pars renuncians arrhas acceptas reddat & datas perdat, quia hæc videtur fuisse tacita intentio arrharum datarum in hoc negotio. (d)

§. XV.

p. 28. Et ib. 30, n. 16. seq. p. 67. Conf. *supradicta ad §. VII. lit. f.*

- (c) Si forte prolixam probationem hujus theses a me expectes, tua culpa, non mea est, quod hic non sum prolixior. Ea enim est natura omnium tractatum in quibuslibet conventionibus, ut effectus in thesi memoratus exinde sequatur. Adeoque ego quidem nullam rationem dubitandi deprehendere potui, quæ in hominem, ratione sua tanquam sacrosancto Dei dono utentem, cadere possit. Quod si tamen tibi alia omnia veriora esse videantur, mox dicenda fontem præjudicii hujus aperient.
- (d) Nolo equidem in probatione hujus theses provocare ad

pr.

§. XV.

Fluit etiam ex dictis, quod secundum principia juris Gentium, & abstrahendo a legibus Civilibus sponsus vel sponsa rumpentes tractatus, & arrhas sibi mutuo remittentes, nullam pœnam mereantur, quia nihil pœna dignum commiserunt, jure suo ex natura tractatum proveniente, utentes.

Rumpentes
tractatus spon-
salicios nulli
pœnæ civili
subjacent.

§. XVI.

Cum tamen matrimonium sit tale negotium, cuius intuitu interest reipublicæ, ut omnia ordine ac decenter fiant, & præterea nimia licentia recedendi a pactis de futuris sponsalibus multis abusibus ansum dare

Nisi legibus
civilibus antea
aliud cautum
sit ob ordinem
& decorum in
causis matri-
monialibus
observandum.

D 2

pos-

pr. Instit. de Emt. vendit. & alios textos parallelos juris Civilis, quia Dn. Præses in peculiari Dissertatione de Arrhis emtionum jamtum probavit, arrhas emtionum dari saltem in signum emtionis perfectæ, non vero in tractatibus de contrahenda emtione. At aliter se res habet in pactis de futuris sponsalibus. Unde hoc intuitu differentia est inter nuptias & emtionem. Interim quæ in thesi posita sunt, fluunt ex natura negotii ipsius & sunt juris gentium, subnixæ regula vulgari: Quod nemo debet at locupletari cum alterius damno, & illo fundamento, quod apud Romanos in conventionibus de meo & tuo peperit condictionem causa data causa non secuta, nisi quod Romani hanc actionem darent etiam ei, qui ipse altero invito a pacto contractum innominatum præcedente recedere volebat. Unde forte ad casum nostrum a prior esset Romanorum condictio sine causa. Quanquam in Germania, ubi regulariter recepta est imploratio officii judicis, non opus sit, ut hic solliciti simus de nomine Romano actionis, qua arrhæ in materia pacti de futuris sponsalibus repetendæ sunt.

possit, (e) non repugnat etiam juri Gentium, si leges Civiles præcipiant, ut partes, a talibus pactis recedere volentes, causas suas coram judiciis Ecclesiasticis exponant (f) aut etiam, ut tum arrhas perdant, & judiciis Ecclesiasticis cæ cedant, (g)

§. XVII.

Sponsus durante tractatibus sponsam stuprans ad eamduendam juste cogitur.

Denique si sponsus pendentibus hisce tractatibus sponsam carnaliter cognoverit, æquum est, ut ad consummandas nuptias etiam invitatus adigatur, non quidem ex illa ratione, quod tunc per concubium videatur sponsalia contraxisse, (h) aut, quod in dubio præsumendum sit, aliquem licito potius, quam illicito actu usum fuisse (i) sed

- (e) v. g. ut juvenes vana spe lætent incautas virgines vel vi-
duas, & familiari conversatione cum ipsis, mediantibus
ejusmodi pactis, impetrata, postea vero rumpentes pacta
illa, damnum aliquod famæ sponzarum inferant.
- (f) Ubi tamen opera danda, ut ultra admonitiones de conti-
nuandis aut perficiendis sponsalibus a coactione abstine-
ant iudices, nec falsæ illi, & supra §. 9. 10. 11. rejectæ re-
gulæ, quod in dubio pro matrimonio sit pronuncian-
dum, innitantur. Quod si tamen fraus partis, hæc pacta rum-
pentis, evidenter aut valde verosimiliter ex actis appareat,
poterit etiam, ex dictis in thesi rationibus, ea pro viribus
patrimonii sui in multam pecuniariam vel parti alteri, vel
iudicio solvendam condemnari.
- (g) Quodsi enim lex talis adsit, non habent, de quo conque-
rantur partes, qui arrhas ejusmodi datas perdunt, cum
lege hac præsupposita censeantur in ipsis pactis se huic e-
ventui scienter & volenter subjecisse.
- (h) Nam etiam abstrahendo a jure Civili, consensus, non con-
cubitus facit nuptias vel sponsalia.
- (i) Quamvis hac ratione in simili casu utatur Mullerus de arr-
nu.

fed potius, quia principiis juris gentium convenit, ut stuprans honestam fœminam eam aut ducat, aut dotet.
(k)

§. XIII.

Jam paucis videndum, qua ratione factum sit, ut communiter in Confistoriis protestantium adhuc hodie personis, quæ pacta de futuris sponsalibus inierunt, non solum libertas recedendi pro lubitu a tractatibus sit adempta, sed etiam per præcepta pœnalia soleant eadem adigi ad consummandum matrimonium.

D 3

§. XIX.

nulo pronubo *ib. 30. in fin. argumento. L. merito si. pr. pro socio*, quod tamen huc plane non quadrat: In dicta lege enim factum ipsum erat dubiæ intentionis; & agens provocabat ad intentionem non vitiosam. At in casu nostro factum ipsum stupri est illicitum, & præterea stuprans ipse præterendit, se animo stuprandi, non ducendi concubuisse.

(k) Jure divino stuprator stupratam & ducere & dotare tenebatur: *Exod. XXII. v. 16. 17. Deuteron. XXII. vers. 28. 29.* quamvis Rabbinii disjunctive eam legem explicare soleant. *Selden de Uxor. Ebraica l. 1. c. 16. Conf. Cleric. ad dicta loca Exod. & Deuteron.* Aliarum gentium mores paralelos notat *Henricus Gisebertus in Deuteromio ad hoc c. 22. n. 617. seq.* Adde *cap. 1. & 2. X. de Adult. & Stupro.* Etsi igitur mores communiter in stupro secundum jus Canonicum stupratori disjunctive, aut ut ducat, aut ut dotet stupratam, injungere soleant, putarem tamen in casu, ubi sub specie fraudulenta tractatum de sponsalibus sponsus sponsam stupravit, deteriorem hic ejus reddi conditionem, ut electione adempta simpliciter eam ducere teneatur. Et notabile est, quod Jure Mosaico, quo tamen permilla erant divortia, stuprator stupratam perpetuo retinere juberetur, *d. vers. 29. Deuter. XXII.* Adde *cap. 15. X. de sponsal.*

§. XIX.

Non petenda
ex Jure Justi-
niano.

Equidem si jus Justinianicum respicias, inde origo illa deduci nequit, cum hoc jure licuerit utrique parti renunciare ipsis sponsalibus, etiam sine expositione justæ causæ. (l)

§. XX.

Neque ex ipso
jure Canonico,
quatenus pon-
tentiam in
sponsalibus
de futuro
permittit.

Et quamvis in causis matrimonialibus jam ante reformationem, ut in genere in aliis negotiis, Jus Canonicum fuerit receptum, neque tamen ex principiis hujus juris ille rigor Confistoriorum nostrorum potest derivari, cum Jure Canonico liceat non solum mutuo dissensu solvere sponsalia de futuro, (m) sed & per unius dissensum ea rescindere licuerit, ita ut ultra admonitionem nulla coactio adhiberi debeat, (n) nisi quod in spe-

(l) l. 6. §. 10. de sponsal. l. 2. §. pen. & ult. de Divort. l. 1. C. de sponsal. l. 2. in fin. C. de Repudiis N. O. l. 1. in fin. de his, quis not. infam. l. 2. C. de sponsal. l. 2. C. de repud. Conf. Wissenb. ad d. l. 1. C. de sponsal. p. 3.

(m) Si qui de matrimonio contrahendo pure, & sine omni conditione fidem dederunt, monendi sunt, & mediis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent; Si autem se adinvicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem se ducat, quam odio habet, videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc posse in patientia tolerari. cap. 2. X. de sponsal. Quod si igitur hoc licuit in sponsalibus de futuro Juris Canonici, etiam si fides pure data sit de matrimonio contrahendo: Cur non idem liceat multo magis in sponsalibus protestantium de futuro (vide supra §. 8. lit. L.) ubi ne quidem fides data est de matrimonio contrahendo.

(n) *Requisivit a nobis una fraternitas, qua censura mulier compelli*

speciali calu pœnitentia ecclesiastica imponi jubeatur pœnitenti. (o)

§. XXI.

Verum vti Canonicum jus æque suas antinomias & contradictiones (p) habet, ac jus Civile, (q) ita etiam in hac materia Papa Alexander III. jusfit, eos, qui talia sponsalia de futuro jurato contraxerint, censura Ecclesiastica (r) esse compellendos ad matrimonium consummandum, id est excommunicatione & interdicto totius terræ, quæ ipsorum jurisdictioni est subjecta. (s) Conci-

Sed idem tamen per excommunicationem & interdictum alibi jubet, sponsam & sponsam esse cogendos ad consummationem matrimonii.

pellī debeat, quæ jurisjurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interposito juramento firmavit. Ad quod respondeo, quod cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere. c. 17. eod. Sed in pactis nostris de sponsalibus futuris, ne quidem promissio, tantum abest, ut juramenrum intercesserit.

- (o) Scilicet vel ob duplicia sponsalia contracta, vel ob violationem juramenti. *arg. cap. 22. eod.*
- (p) Quarum specimen peculiare collegit Willenbachius quod editioni novissimæ Juris Canonici Arnoldi Corvini adjecit Beatus Strykius, quamvis præfens contradictio ibi non appareat.
- (q) De antinomiis juris Civilis vide Dn. Præsid. in præfat. ad *Libr. Novorum Jurispr. Antejust. n. 8. & in delin. hist. Jur. Rom. & German. §. 48. & 49.*

[r] *Cap. ex literis 10. X. de sponsal.*

[s] Etsi enim hujus excommunicationis & interdicti nulla fiat mentio in d. cap. 10. prout extat in vulgaribus editionibus Juris Canonici, etiam in novissima Fratrum Pithœorum, supplevit tamen verba finalia d. cap. in quibus de excommunicatione & interdicto serio statuit Pontifex, Gonzalez Tellez in Comment. ad *Jus Canon. d. cap. 10.*

liationes enim vulgares cum capitulis modo memoratis Innocentii III. & Lucii III. [r] contradictionem seu antinomialiam non tollunt. [u] §. XXII.

Rationes pecu-
liares Luthere-
zanorum.

Peculiares vero haud dubie fuerunt rationes, cur Con-
fistoria protestantium & imprimis Lutherana pœnitentia-
tiae libertatem in pactis de futuris sponsalibus partibus
relinquere noluerint, quæ etsi videantur peculiarem dis-
sertationem requirere, tentabimus tamen, annon hic
præcipuas summatim indicare valeamus.

§. XXIII.

Prima quidem inde petenda videtur, quod Luthere-
sus absque ratione sufficiente [vv] plane rejecerit distin-
cti-

(1) Autoritas
Lutheri, pacta

[r] Quorum sunt *d. cap. 2. § 12. cod. ad §. præced. descripta.*

[u] Valde laborat Tellez in *Comment. ad d. cap. 2. in conci-*
liando *capitulo 10. cum d. cap. 2. § 17.* sed frustra. Ipse
enim rejicit distinctionem aliorum inter sponsalia jurata
& non jurata, quasi ad priora consummanda sint cogendæ
partes, & non ad posteriora. Et recte. *vid. not. lit. n.*
ad §. præc. Sed & distinctiones quas ipse assert, contra-
dictionem non tollunt; Non prima, quasi *cap. 10.* loqua-
tur de coactione, si sponsus & sponsa non habeant justam
recusandi causam, *capitulum vero 17.* loquatur de justa re-
cusandi causa. Nam posterius falso asseritur, ut ex toto
contextu *d. c. 17.* apparet. Non secunda, quasi
d. cap. 2. § 17. jubeat saltem, prius esse admonendos
contrahentes, *postea vero* esse cogendos. Nam hæc conci-
liatio eodem modo torquet *d. cap. 17.* ut si ipsum non sic
clamaturum, verendum tamen sic jure optimo maximo,
ne lapides clament.

[vv] Vide jam supra excerpta ex Chemnitio *ad §. 8. lit. q.*
Conf. Willenb. *ad l. 2. C. de sponsal. p. 2. in fin.* Ver-
bis: *Hæc igitur sponsaliorum de futuro & de præsentibus*

tionem inter sponsalia de futuro & de præsentî, & so-
lum sponsalia de futuro, quæ cum nostris pactis vel con-
veniunt, vel certe affinitatem habent (x) pro veris spon-
salibus habuerit, sponsalia vero de præsentî rejecerit,
(y)

nostra sola pro
veris sponsali-
bus habentis.

§. XXIV.

Cum vero Lutheri magna autoritas esset in Colle-
giis Theologicis, ejus hanc hypothesin securi professores
Wittebergenfes tractatus sponsalitos restrinxerunt
ad eum casum, ubi vel deficeret nutus sponsæ vel paren-
tum, illa vero pacta de futuris sponsalibus, ubi paren-
tum & sponsæ consensus simul adesset, pro veris spon-
salibus, pœnitentiam respicientibus, habuerunt, imo dicto
E Chri-

(2) usualis re-
strictio tracta-
tum ad pacta
ubi consensus
vel parentum,
vel sponsæ
non adfuit.

*visio decretalistica, Luthero & Hotomano improbata, quia
usû invaluit, non videtur omnino contemnenda.*

(x) Per dicta superius. §. 8.

(y) Vide Lutheri Bedencken von Ehe-Verlöbnuß. Tom. 3. Je-
nens. Germ. fol. 435. relatum etiam in Consil. Witteberg.
part. 4. p. 24. seq. in Verbis: Aber diß ist ein lächerlicher
Poß / daß verba de futuro, wie Sie es nennen / nicht binden
sollen. Dann weiß doch ganz Deutschland wohl / daß unse-
re Sprache gegenwärtig Gemuth und Verheißung mit diesen
Worten aussprechen / wann wir also sagen: Ich will dich
haben / ich will dich nehmen &c. Item: Aber verbum de
præsentî das gegenwärtige Wort: Do, accipio, das ist / ich
gieb / ich nim / ist mehr die wirkliche und persönliche Ober-
antwortung / und gehöret zu den öffentlichen Verlöbnuß / und
Zusammengeben / welche wirkliche und persönliche Überant-
wortung ja von niemand / dann von den unverständigen und
unerfahrenen Wärschern mag eine Verlöbnuß genemmet wer-
den.

Christi eam in rem abusi sunt, quæ Deus conjunxit, homo ne separet. (Z)

§. XXV.

(Z) Pertinet huc in iisd. Consil. Theol. Witteberg. Part. 4. tit. 2. Consil. 1. von recht bindlichen Verlöbnißten f. 26. seq. Item fol. 31. von einem Ehe-Verlöbniß / ohne der Eltern consens, & responsum sequens in eadem causa fol. 32. Item fol. 42. Ob bloße Verträge, u. s. fol. 43. Ob Verlöbniß / u. quæ referunt tales tractatus, ubi defectus in thesi memoratus deprehenditur. Sed responsa sequentia in pactis des Ja-Worts / sub prætextu sponsaliorum verorum pœnitentiam non admittunt. Scilicet p. 34. Ob die Mutter der Tochter Verlöbniß / welche sie zuvor mit Stilltschweigen bewilliget / wieder entziehen könne. Item adhuc clarius in responso fol. 36. sentenz; Daß nach den ehelichen Zusagen / auch empfangenen arrhis die Ehe nicht könne getrennet werden; ubi inter alia notentur verba: Wann er das Ja-Wort von Vater und Mutter erhalten würde. Et p. 37. 38. Sub rubrica: Ob die Ehe-Verbindung / welche mit consens der Contrahenten / mit beyderseits Eltern / in Anwesenheit anderer Freunde geschehen / wegen entstandenen Unwillens könne legitime dissolviret werden; Ubi notentur potissimum verba: Denn welches Ehe-Gelöbniß mit den Contrahenten und beyderseits Consens in Beyseyn glaubwürdiger Zeugen einmahl ergangen ist / das hat GOTT zusammen gefüget. u. Item: Nach gegebenen erweislichen Ja-Wort sind solche Ehen den unerheblich. Huc pertinent etiam verba quædam ex consilio fol. 43. Ob Verlöbniß / welche ob spem futuri matrimonii inirt werden / kräftig; Etsi enim casus ibi memoratus referatur ad tractatus, quia sponsa non simpliciter, sed conditionate annuit: Wann es also versehen und ihrer Mutter Wille wäre; notanda tamen sunt verba, auch der Gesell sich mit der Jungfrauen in freundlich Gespräch

§. XXV.

Quamvis autem ex his & aliis forte rationibus in-
 valuerit usus in Confistoriis protestantium; ut partibus
 talia pacta celebrantibus, adimatur potestas pœnitendi,
 tamen & Theologi & Juri adduci possunt, qui a nostris
 stent partibus. Ita B. Chemnitius potestatem pœniten-
 di indulget partibus. (a)

Ad nostram
 tamen senten-
 tiam inclinat
 Chemnitius,

E 2

§. XXVI.

spräch eingelassen / mit Verheißung / daß er Sie zur E-
 he begehre. Ubi contra naturam negotii declaratio de-
 siderii ex parte sponsi die Antverbung appellatur promissio
 eine Verheißung. Si igitur sponsa simpliciter annu-
 set, aut desiderium suum similiter absque conditione, mit
 dem Ja Wort / declarasset, habitum pariter fuisset pro re-
 promissione contra naturam pactorum supra §. 7. exposi-
 tam.

- (a) Ita enim ait post illa, quæ jam supra ex ipso ad §. 8. lit. g.
 & §. 9. lit. u. excerptimus: *Quando igitur constat, sponsa-
 lia aliqua esse de futuro, certum est, talia non inducere
 efficacem obligationem, aut nexum indissolubilem in sexto
 præcepto. Ratio est evidens, quia ipse docuerat nobis-
 cum supra d. l. g. talia sponsalia esse tractatus de futuris
 nuptiis. Unde facile judicandum, quid sentiendum sit
 de verbis ejus statim sequentibus. Quia tamen de vio-
 latione fidei agitur, quæ præstanda est secundum octavum
 præceptum, monende sunt partes de peccato contra illud
 præceptum. Non ergo statim vel leviter sunt dissolven-
 da: sed si non asserantur graves & iustæ causæ mutatiæ vo-
 luntatis, diligenter monenda & urgenda sunt partes, ut,
 quod promiserunt, impleant, præsertim, quando juramen-
 to firmata est promissio. Quod si magistratus hoc impe-
 trare non potest, & timetur infelix eventus, prudenter
 dispiciendum est, quomodo & quando talia sponsalia de fu-
 tu-*

§. XXVI.

Et Facultas
Juridica Via-
drina.

Ita jam anno 1675. Facultas Juridica Francofur-
tensis respondit, talia pacta esse meros tractatus, & ab
iis partes recedere posse, etiam sine consensu & cogniti-
one prævia Consistorii Ecclesiastici. (b)

§. XXVII.

*turo vel ipso jure solvantur, vel sententia judicis dissolvi
possint. Conscientia tamen concio pœnitentia acuenda est,
quia absque ejus lesione talia raro committi possunt. Nam*
[1] quomodo de violatione fidei hic agi potest, cum in
sponsalibus de futuro, qui tractatus sunt, nulla fides da-
ta sit, quomodo *jurato firmata esse potest promissio, quæ*
nulla adfuit, quomodo pœnitentia concio conscientia acui
potest, aut doceri, quod absque lesione conscientia par-
tes a talibus tractatibus recedere non possint, cum ipse
Chemnitius in præcedentibus concesserit, talia sponsalia
non inducere efficacem obligationem. Ergo dicendum
est. [2] Chemnitium vel in caute assertioni suæ veræ
admisuisse doctrinas juris canonici (conf. dicta superi-
us. §. II. §. 20.) quæ cum ea conciliari non possunt; vel
animis circumspecte fratres in Facultatibus Theologicis
& Consistoriis ad tales doctrinas adfvetos, nimia contra-
ditione sua noluisse irritare. Id tamen notari simul me-
retur; quod [3] ex ipso jure Canonico Chemnitius miti-
orem partem de monendis, non cogendis paciscentibus
præ parte rigidioris, de iis cogendis & excommunican-
dis [vid. §. 20. & 21.] elegerit, atque vel hoc modo a com-
muni doctrina recesserit, & adeo nostræ propior factus fue-
rit.

[b] Vid. B. Strykiun ad *Brunnem. jur. Eccles. lib. 2. cap.*
10. §. 7. p. 588. seq. Hoc, inquit, tantum intelligen-
dum de sponsalibus de futuro proprie sic dictis, ubi se in
futurum contrahere velle sponsalia sibi promittunt, vel ubi

§. XXVII.

Pariter & Facultas Juridica in nostra Academia in Item Facultas
Juridica Hal-
duobus casibus subjunctis judicavit & respondit, spon-

E 3

sam,

bi tractatus de sponsalibus tantum suscepti, ab his enim altera parte invita resiliere licet &c. etiamsi arrharum nomine in futuram fidem jam aliquid intervenerit. Responsum ipsum ita se habet: Habet Ihr Euch resolviret/ und erkläret / mit der Sempronia in ein Verlöbniß zu treten/ derselben in Beyseyn eines ihres Anverwandten eure intention eröffnet / und Beredung deshalb mit Ihr gepflogen/ darauf auch die gewöhnliche subarrhation geschehen; Sempronia aber kurz darnach ihren dissentium mit Wiederzurückgebung der arrhe erkläret / dardurch Ihr bewogen worden/ dergleichen zu thun / absonderlich da man Euch hernachmals Ihrer nicht allerdings zulässlichen conduite und üblen comportements verständiget; überdem auch erfolgt / daß Sie des criminis infanticidii berüchtiget / und deshalb zur Haßft gebracht / endlich aber sich der Haßft enttediget / und flüchtig worden / daher erstlich gefraget wird; Ob die/ zwischen Euch und der Sempronia geschehene Unterredung pro sponsalibus, oder nur schlechter Dinges für tractaten zu halten. Obnum wohl ein jedwedes Ehe-Verlöbniß / absonderlich de jure Canonico pro sponsalibus de presenti gehalten wird / und verbindlich ist / si contrahentes usi fuerint. verbis presentis temporis per cap. penult. x. de sponsal. Joach. a Beuff, Tr. de Sponsal. c. 8. weil aber dennoch 1. in gegenwärtigen casu dergleichen verba de presenti nicht vorhanden / sondern 2. schlechterdings wegen des Ehe-Wercks Unterredung geschehen / welche Unterredung 3. nicht pro sponsalibus de presenti, sondern pro sponsalibus de futuro, und also 4. nur für blosser tractaten zu halten. Martin. Chemnit. in loco de coningio cap. I. p. 517. Als halten aus diesen Umständen wir dafür / daß durch vorhergehene Unterredung zwischen Euch und der Sempronia der Ehe

sam, cum qua saltem pacta de futuris sponsalibus erant inita, posse recedere ab istis, etsi in primo casu (c) jam con-

wegen nichts/ den bloße *Tractaten* vorgelauffen/ und dabey für keine beständige Ehe-Gelöbniß zuachten. Auf eure andere Frage: wann es nemlich vor eine beständige Ehe-Gelöbniß zu halten wäre/ ob nicht selbiges aus denen/ in dem Bericht angeführten Ursachen zu annulliren/ und Euch ohne *Process* und Anhaltung bey dem *Consistorio Ducali* andern Orts zu verheyrathen vergönnet seye? erkennen wir vor Recht. Ob wohl sonst die *Sponsalia* in Rechten *mutuo dissensu contrahentium* nicht können *dissolviret* werden. Joach. a Beult. de *sponsal.* P. I. c. 58. Petr. Heig. p. 2. qu. 16. n. 4. segg. Weil aber dennoch (1) solches zu verreiben *de sponsalibus publicis* & *de presenti*, dergleichen *sponsalia* aber (2) zwischen Euch und der *Sempronia* nicht *celebriret*/ und zwar (3) nicht *de presenti*, wie aus obangezogenen *motiven* erh. let/ auch (4) nicht *publica*, indem nur ein Zeuge darbey gewesen. Nun ist aber (5) klar versehenen Rechtens/ *quod in sponsalibus de futuro poenitere liceat.* cap. 2. X. de *Sponsal.* Paul. Cypr. de *Sponsal.* cap. 13. §. 12. Sc. Sc. Als halten wir bey solcher *Verwandniß* dafür/ daß dieses Ehe-Gelöbniß aus angeführten Ursachen *ipso jure unll* und nichtig/ und Euch ohne *Process* und Vorberuiff des geistlichen *Consistorii* eurer Gelegenheit nach anderweit zu verhehlichen wohl zugelassen sey. B. N. W.

(c) Ad *Senatus Erfurtensis* deputatos ad causas matrimoniales Anno 1710. mense Augusto. Daß wohl appelliret/ und nunmehr zwar vor allen Dingen der beklagtin beweglich zureden/ daß Sie die Ehe mit H. N. W. vollenziehe; Infall sie aber darzu nicht zu bereden/ so ist sie zwar zu der *Vollziehung* nicht zu zwingen/ jedoch Klägern die völligen Unkosten nach vorhergegangener deren *liquidation* und Erfolgeten *Mäßigung* zu erstatten/ und überdem 20. Thlr. Straffe zu erlegen schuldig. *Res clarior erit ex subjunctis rationibus decidendi.*

condemnata fuisset ab aliis Jctis, ut probaret, sponsum
ipfi

di. Obwohl fol. 4. b. in einen Bescheide der Beklagtin auferleget worden/ daß Sie bescheinigen solle/ wie Kläger Ihr *ad capitalem inimicitiam* gnugsahme Ursache gegeben/ und auf die von Sie geführte/ und *per sententiam, qua in rem judicatam transit*, auferlegte Bescheinigung fol. 24. erkant/ daß Sie dasjenige/ so ihr zu bescheinigen obgelegen/ nicht bescheiniget/ dieselbe in *instantia appellationis* so viel nicht ausgeführet/ daß Sie solche *causam sufficientem ad inimicitiam capitalem* gehabt habe/ und es dahero das Ansehen gewinnet/ daß es bey dem Bescheide erster *instanz* zulassen; weil aber dennoch beyde *sententia*, als ob hier *publica sponsalia* vorgegangen/ *presupponiret*; Dieses aber gar nicht erwiesen/ und aus denen *acten* vielmehr erhellet/ daß dasjenige/ was zwischen Klägern und Beklagtin vorgegangen/ *in terminis* eines bloßen JaWorts verblieben/ und *pro sponsalibus de presenti* nicht zuachten; hiernächst wann auch dergleichen verhanden/ solche jedoch *ob odium superveniens* wohl dissolviret werden können/ und nicht allezeit von nöthen/ daß es eine *Capitalis inimicitia*, und dieselbe *ex justis causis* entstanden/ sondern gnug/ daß eine solche Niedrigkeit in Gemüthe/ daß keine gute Ehe zuvermuthen/ in welchen Fall da keine Versöhnung zuhoffen/ lieber die *sponsalia* zu dissolviren/ als mit eusehrlichen Zwang die Partheyen zu Priesterliche Copulation zundthigen. *Cum enim libera debeant esse matrimonia, monendi sunt potius, quam cogendi, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere. Cap. Requisivit. 17. X. de Sponsal. add. cap. 2. X. eod. tit.* und in solchen Fall der Theil der Ursach dazu gegeben/ nicht nur dem Gegentheil das Interesse zu erstatten/ sondern auch eine Straffe zuerlegen nicht unbillig gehalten wird B. Stryk. *de dissens Sponsalit Sect. 2. §. 20. seq.* So seynd wir dahero beschehener massen zuerkennen bewogen worden. *Ecti vero in his rationibus causa, cur virgo re-*

ipſi ſufficientem cauſam ad capitalem inimicitiam dediſſe; in altero vero caſu (d) aliæ circumſtantiæ inſuper ac-

recedens in pœnam condemnata fuerit, ex hypothefi de ſponſalibus contractis deducta fuerit, tamen eandem ſententiæ partem etiam ex hypothefi de pactis ſuper futuris ſponſalibus deduci poſſe patet ex dictis ſupra §. 16.

[d] In Reſponſo eodem anno 1710. menſe Novembr. Hat Jacob K. ein lediger Geſel Sybillen F. ſo erſt 14. Jahr geweſen/ und keine Eltern mehr/ ſondern einen Stieff-Vater/ und wegen ihres Väterlichen und Mütterlichen Erbes zwey Vormünder gehabt/ zu heyrathen erſücher/ hat aber weder der Stieff-Vater/ noch der eine Vormund in ſolche heurath willigen wollen/ weil die F. noch ſehr jung / und keine Haushaltung führen könne. Iſt darauf K. mit einem beyſtande zum Stieff-Vater/ welcher eben in großen Schmerzen darnieder gelegen/ gegangen/ und hat durch vieles vorſtellen gegen Mitternacht bey etlichen Krügen Bier es endlich dahin gebracht/ daß der Stieffvater daroin gewilliget/ und das Hand-Gelöbniß unter Ihnen beyden geſehen/ welches auch die F. gegen den Pfarrer/ als er ſie hernach deſhalb befraget/ geſtanden: will aber die F. ſolche Ehe nicht vollziehen/ und beziehen ſich die uns von denſelben proponirten 9. Fragen inſampt auf folgende Haupt-Frage: Ob die biſher erzehlte Umſtände *pro ſponſalibus publicis* zu halten/ und daher die F. verbunden/ ſolche durch Priesterliche *coſultation* zu vollziehen. Ob nun wohl in denen Rechten des Stieffvaters und der Vormünder *Conſens ad nuptias* *à que ſui juris eſt*, nicht erfordert wird/ two ſolches an einem Ort *inſpecie* (wie von denen *Statutis Hamburgeniſibus* ausdrücklich verſehen) nicht hergebracht/ hiernäch zu einem öffentlichen Verlöbniß mehr nicht/ als zwey Zeugen erfordert werden/ welche ſich hier eben gefunden/ indem K. ſein Beyſtand/ und der Stieffvater dabey geweſen; überdem auch die F. ſolches her-

accessissent, quæ sponsum doli & fraudis adhibitæ sus-
pectum redderent.

hernach gegen den Priester gestanden / und dahero auch dadurch
solche es post facto ratihabiret / und es also das Ansehen gewin-
net / daß die sponsalia pro publicis & validis wohl zuachten /
folglich die F mit K durch Priesterliche copulation solche zu vol-
lenziehen verbunden; Weil aber democh solche umstände sich
bey diesen sponsalibus finden / welche die sache sehr verdächtig
machen / indem K. den Stief-Vater da er an größten Schmer-
zen krank gelegen / durch continuirliche sollicitation genöthi-
get / seinen consens darin zugeben / auch dessen Ehefrau aufsa-
get / das ihn K bedrohet / wo er nicht darein willigen wolte / daß
er davon ungelegenheit haben würde / dazu solches umb Mitter-
nacht und gegen 12 Uhr geschehen; als zu welcher Zeit keine spon-
salia publica pflegen geschlossen zuwerden / die F auch anfangs
gar nicht darein willigen wollen / und nach der Auf sage des Stief-
Vaters Ehefrauen kein wort darzu gesprochen / und also ver-
muthlich aus furcht die Hand hingegeben / der Prediger auch /
welcher von K selbst als Zeuge produciret worden / nicht sagen
kann / das sich die F zu einer öffentlichen Ehe-Versprechung bekem-
net / sondern nur K habe ihr auf den wege Geld auf die Ehe ge-
geben / das es daher nicht anders / als vor eine heimliche / und
winckel verlobung / oder außs Höchste vor ein Jawort /
(welches mit denen zumahl öffentlichen verlobnüssen
keines weges zu confundiren) zuachten; überdem aus al-
len umständen starke vermuthung einer zukünftigen recht un-
glücklichen Ehe entsethet / indem K sich verlauten lassen / das er
sie nicht groß achten / und sie bey künftiger Ehe vor schlagen
nicht gesichert seyn solle; So erscheinet hirauf allenthalben so
viel / das solche sponsalia pro publicis & validis keines we-
ges zuhalten / und dahero die F. dieselbe mit K zu vollent-
ziehen nicht verbunden. B. R. W.

F I N I S.

F

COROL.

❁) o (❁

COROLLARIA.

I.

L Iberi expositi pro illegitimis habendi non sunt.

II.

Conjugia in ultimo mortis articulo contracta, toleranda potius, quam approbanda.

III.

Mulierem nubentem marito impotenti à Consistorio separationem petere posse quotidiana edocemur experientia; Quod si tamen ad mortem usque sponte ipsi cohabitaverit, maxime inter Doctores controvertitur; an portio statutaria ipsi debeatur nec ne? Et quamvis pro affirmativa Scabinos Lipsienses pronunciaſſe referat Carpzovius *P. 3. C. 19. d. 5.* negativam tamen cum Berlichio & Beuſtio merito defendimus.

IV. Do-

IV.

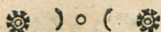
Donationem non dantis solum voluntate, sed & donatarii acceptatione vel reali vel verbali perfici, tam naturali quam civili rationi conforme est, in tantum, ut quamvis donator rem alteri donandam offerat, nisi tamen & donatarii vel verbalis vel realis acceptatio accesserit, iuri offerentis in rem oblatam nihil decedere, sed potius donatorem rem oblatam ob deficientem donatarii acceptationem iure revocare posse, nullus dubitem.

V.

Cervus cicuratus & torque ornatus, si se in libertatem naturalem receperit, & ab alio in sylva captus fuerit, non cedit occupanti, sed priori domino est restituendus.

VI.

Thesaurum de jure Civili ad res potius accessionis, quam nullius pertinuisse putamus. Hodie

die autem ejusmodi disputatio plane est inutilis.

VII.

Princeps ex nullo contractu cum subditis inuito obligatur civiliter, sed tantum naturaliter.

VIII.

Pœna perduellionis, qua bonis, fama & patria filios perduellium privari dicunt, gravis quidem est, non tamen injusta.

IX.

Principem non in omnia delicta inquirere debere, sæpius regulæ prudentiæ suadent, maxime si ea tranquillitatem publicam directo non lædunt, aut delicta sint adhuc occulta.

F I N I S.

VIR

VIR CONSULTISSIME,
FAUTOR AMICISSIME.

Honores accipis satis ma-
turos. Quum enim illos
mature acciperes, cun-
ctatus es amplius decen-
nio. Ipse, ni fallor, auctor
tibi suasor que fui, ut, mora tandem ab-
iecta, capesses laurum, quam indu-
striatua, litterae, ingenii ac linguae a-
lacritas facilitasque dudum promeru-
erunt. Ex quo enim iura alios docuisti,
ex eo iure tibi succensui, a mitra docto-
ris tam diu alieno. Tandem ergo mutasti
consilium. Aut potius, quod suspicor, lo-
cum fecisti voluntati a Lienae patrono-
rum & amicorum. Ita est. Animus, quo
fit sagacior, eo facilius dubitationibus
irretitur, unde raro propriis viribus e-
mergit. Dubitando enim tempus teritur
trahitur que de die in diem. Et consilia,
quae

quae senescere incipiunt, tandem con-
tabescunt, ut in viam illa reduci oporteat
ope aliena. Quid igitur? Egone gratuler
tibi cunctationem, quam in te saepius notaui
Nec quicquam Idgratulor, quod Catonis
illud ad te pertineat quodammodo. Tum
demum honores optimos esse, si homines
quaesiverint, quare tam sero essent delati.
Ceterum, quod disputas, argumentum, con-
nubiale est. Sera autem matrimonia com-
mendatissima olim Germanis. Quorum in-
dicia tuis hic respondent. Voueo itaque,
ut tum quoque lenta consilia tibi salu-
bria sint & utroque nomine nobis audias
felix cunctator.

Benevolentiae ergo scripsit

J. P. LUDEVVIG, J Ct.

Regi in Curia a consiliis.

94 A 7390

94 A 7390

ULB Halle
003 020 576 3

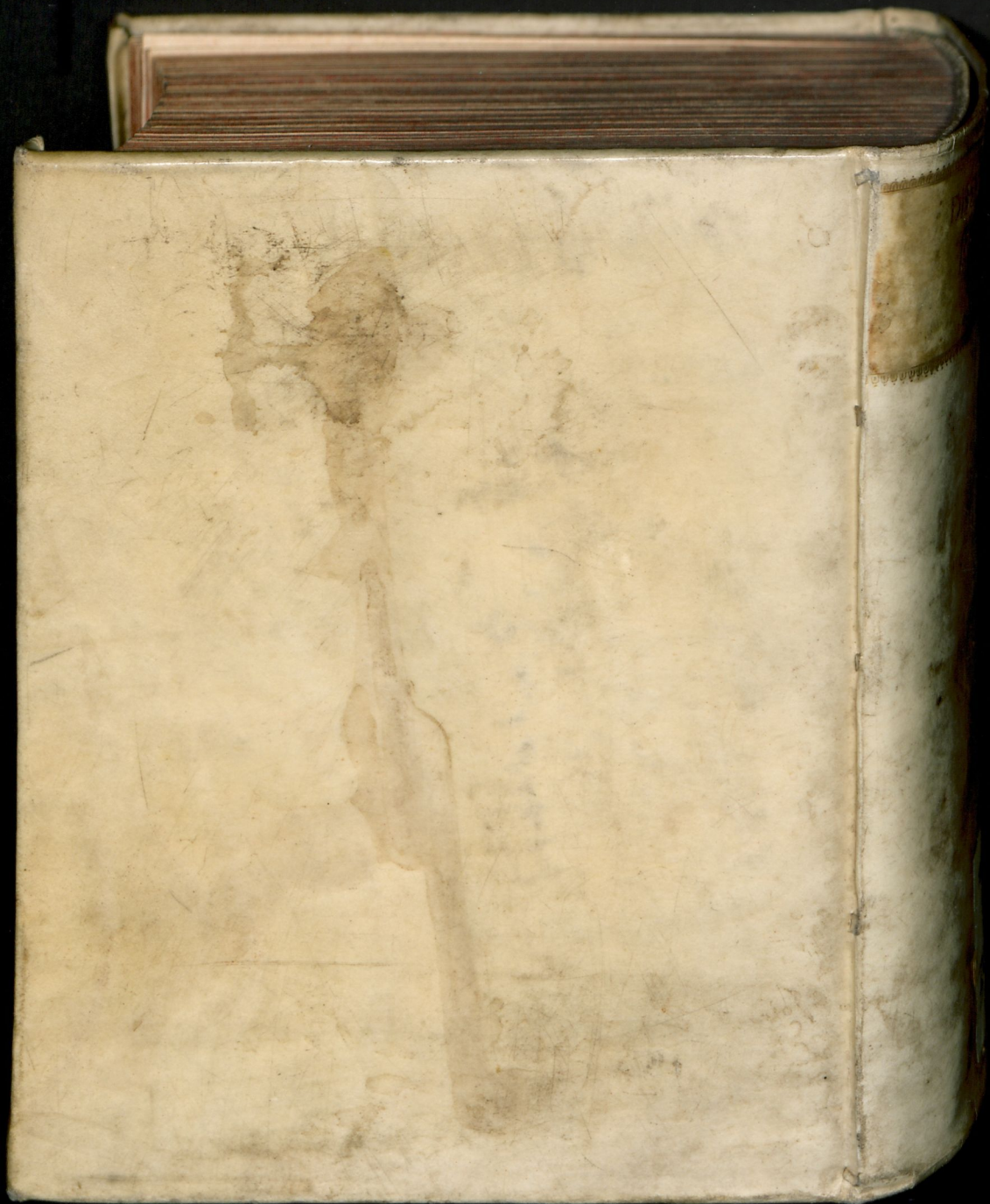

SR

1
Ritco

V917

DISSERTATIO INAUGURALIS,
DE

PACTIS FUTU- RORUM SPONSA- LIORUM,

Von

Ja = Wort /

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. &c. &c.

Ex decreto & auctoritate Illustris Jctorum ordinis,

PRAESIDE,

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

POTENTISSIMI BORUSSIAE REGIS CONSILIARIO INTIMO,
UNIVERSITATIS FRIDERICIANAE DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMA-
RIO, ET FACULTATIS JURIDICAE ORDINARIO,

PRO GRADU DOCTORALI,

Summisque in utroque jure honoribus, ac privilegiis more Majorum
legitime consequendis,

IN AUDITORIO MAIORI,

ad D. 6. Jun. Anno M. DCCXII. horis ante & pomeridianis,
publico Eruditorum Examine submittit,

JOHANNES EMANUEL Greiff /

SERVESTA-ANHALTINUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis JOH. GRUNERI, Academ. Typogr.

(XXV.)